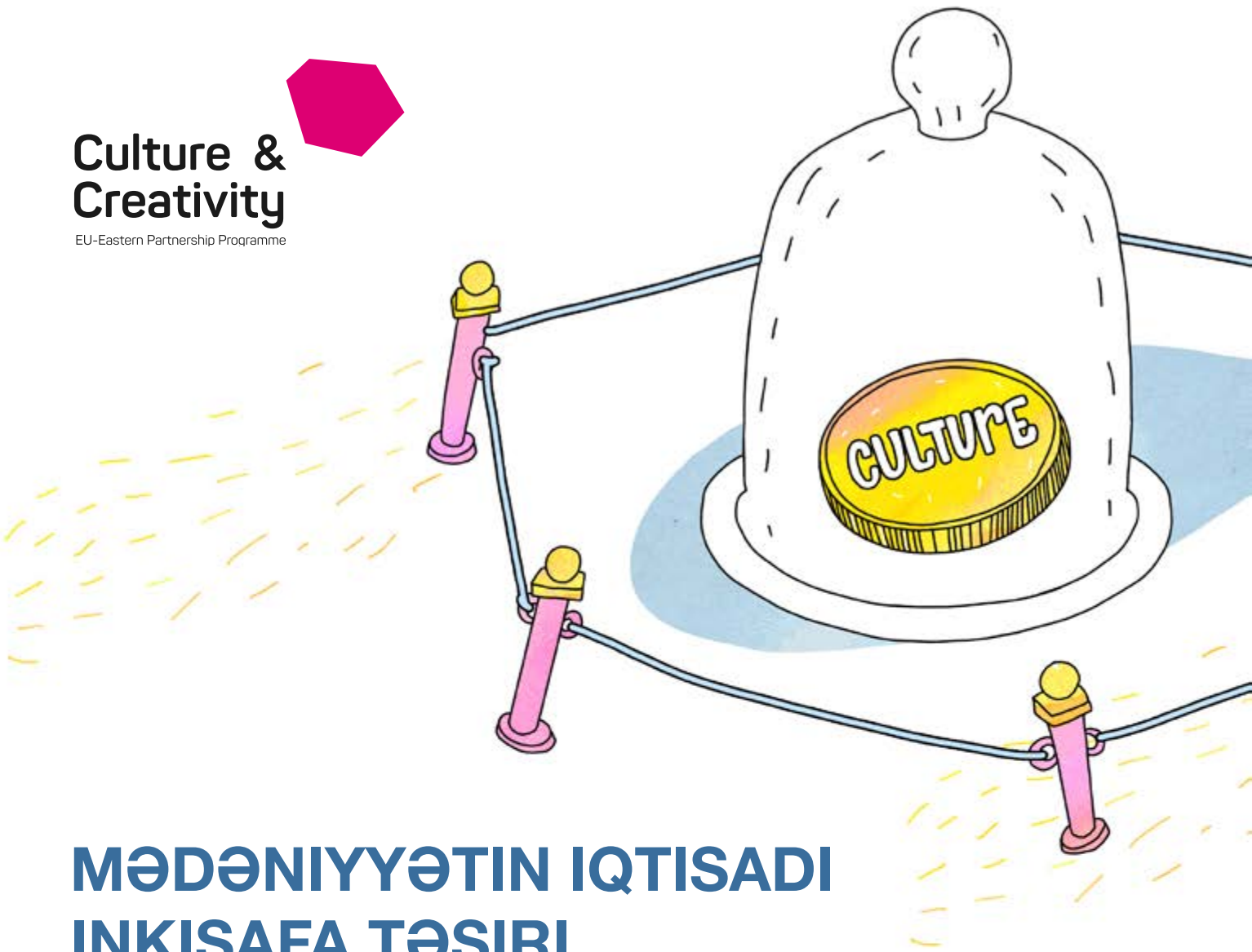

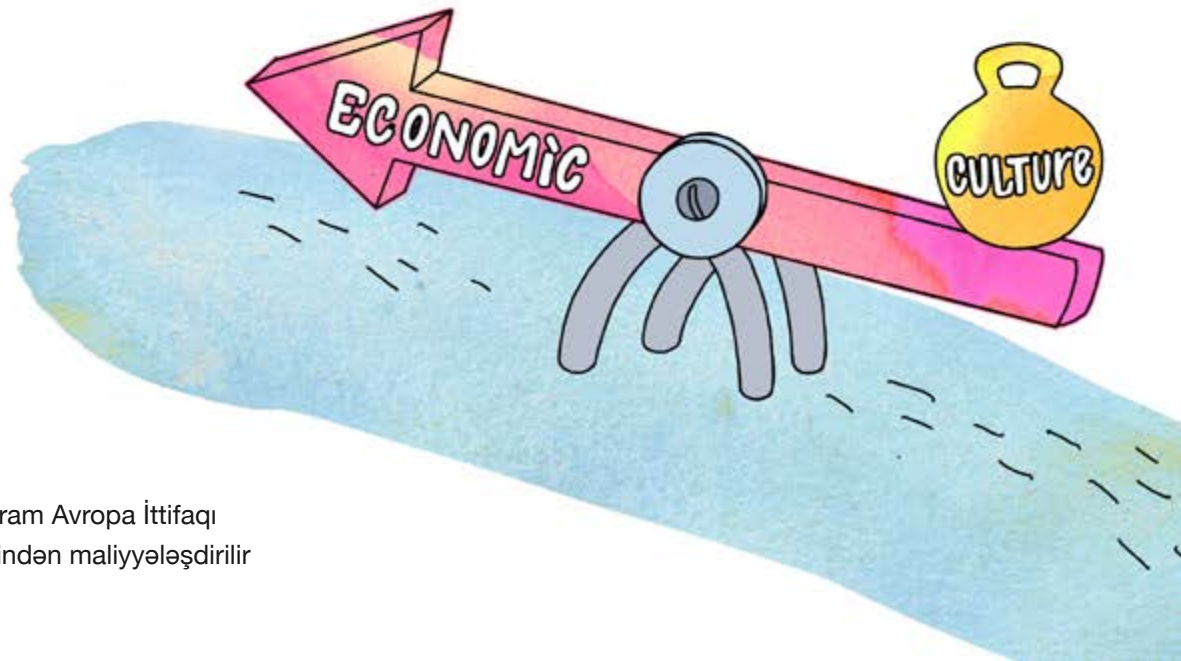
Culture & Creativity

EU-Eastern Partnership Programme

MƏDƏNİYYƏTİN İQTISADI INKIŞAFA TƏSİRİ

*Mədəniyyət sənayesinin və yaradıcı
iqtisadiyyatın inkişafı üçün təşkilati-
-hüquqi şəraitin formalaşdırılması*

Proqram Avropa İttifaqı
tərəfindən maliyyələşdirilir

Giriş

Yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrinin (YMS)¹ iqtisadi inkişafın tempinə təsiri bütün dünya ölkələrində siyasətçilər və hökumət orqanları tərəfindən qəbul edilmiş faktdır UNESCO tərəfindən hazırlanmış "Cultural times: The first global map of cultural and creative industries" (Yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrinin ilk global xəritəsi) hesabatında qeyd edilir ki, Yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrində 2013-cü ildə 29,5 milyon nəfər işlə təmin edilmiş, 2250 milyard ABŞ dolları gəlir əldə edilmişdir. 7,7 milyon insanın (bütün dünya üzrə göstəricinin 32%-i) işlədiyi və 709 milyard ABŞ dolları məbləğində gəlir əldə edilən Avropa YMS bazarı böyüklüyünə görə dünyada ikinci yer tutur. Sadəcə Böyük Britaniyada 2014-cü ildə Yaradıcılıq Sahələrinin Ümumi Əlavə Dəyəri (ÜƏD) 111,6 milyard ABŞ dollarına bərabər olmuş və ölkə iqtisadiyyatının 5.2%-ni təşkil etmişdir. Böyük Britaniyada YMS-in inkişafında belə ciddi nəticələrin əldə edilməsi heç də təsadüfi deyil. Belə ki, Böyük Britaniya YMS-in sektorlarının inkişafı üzrə Avropanın aparıcı ölkələrindən biri hesab olunur. Ölkədə işlə təmin olunan əhalinin 7.58 %-i bu sahədə işləyir ki, bu da Avropa üzrə ümumi göstərici olan 5.8%-dən çoxdur (2011-2013)². Bu nəticələr son 60 il ərzində dövlət tərəfindən incəsənət sektoruna qoyulmuş, yaradıcılıq sahələrinin daha geniş miqyaslı inkişafı üçün bazanı formalaşdırmış səmərəli investisiyalar sayəsində mümkün olmuşdur.

Dizaynerlər, musiqiçilər və rejissorlar öz yaradıcılıqları, istedadları ilə Böyük Britaniyaya dünya yaradıcılıq və mədəniyyət xəritəsində layiqli mövqe qazandırmışdır. Onların ölkənin iqtisadi inkişafında da böyük rol oynamışdır. Böyük Britaniyanın yaradıcılıq sahələrində əldə edilən illik ümumi gəlir 94.2 milyard ABŞ dolları (2012) təşkil edir. 1.71 milyon insan işlə təmin edilmişdir ki, bu da Mançester şəhərinin əhalisindən dörd dəfə çoxdur. Biz, bu sektorun daha da inkişaf etdirilməsinin və buna görə də yaradıcılıq sahələrinin müvəffəqiyyətini təmin edə biləcək şəraitin formalaşdırılması, gənclərin Britaniyanın indiyədək dünyaya bağlı olduğu məşhur istedadların yolunu davam etdirməyə həvəsləndirilməsi istiqamətində hökumətlə sektorun nümayəndələrinin birlikdə fəaliyyət göstərməsinin tərəfdarıyıq.

— Vince Cable (Vins Keybl), keçmiş Biznes, İnnovasiyalar və İxtisaslı Kadrlarla İşlər Naziri

Siyasətçilərin yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrinin rolu və özünəməxsus cəhətləri haqqında düzgün təsəvvürə malik olması, uzunmüddətli və faktlara əsaslanan inkişaf strategiyalarının işlənilib hazırlanması, eləcə də dövlətin ciddi maliyyə dəstəyi bu sektora investisiya qoyulması, onun və ümumilikdə yaradıcı iqtisadiyyatın böyüməsinə şərait yaradılması baxımından həlledici əhəmiyyət daşıyır. Maliyyələşdirmə mənbələrindən istifadə imkanı bu istiqamətdə mövcud olan başlıca

1 Bu tematik araşdırmanın həyata keçirilməsi üçün Birləşmiş Krallıq Hökumətinin Mədəniyyət, KİV və İdman məsələləri üzrə Şöbəsi (MKİŞ) tərəfindən təklif edilmiş anlayışlara istinad etmək istərdim: YMS öz mənşəyini fərdi yaradıcılıq, bacarıq və istedadadan götürür və əqli mülkiyyətin əmələ gəlməsi, ondan istifadə edilməsi yolu ilə rifah səviyyəsini yüksəltmək, yeni iş yerləri yaratmaq potensialına malikdir. «Yaradıcılıq sahələri» termini aşağıda göstərilmiş 13 alt-sektoru əhatə edir: reklam; memarlıq; incəsənət və antiq əşyalar bazarı; əl işləri; dizayn; geyim modellərinin işlənilib hazırlanması; film və video; interaktiv eyləncə üzrə proqram təminatları; musiqi; ifaçılıq sənəti; nəşriyyat; proqram təminatı və kompyuter oyunları; televiziya və radio.

2 NESTA Avropa İttifaqında və Böyük Britaniyada yaradıcı iqtisadiyyat sahəsində məşğulluq Müqayisəli təhsil

problemlərdən biridir və hələ də YMS nümayəndələri onun həllində çətinlik çəkir. Bu problemi yaradan səbəb yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrinin aşağıdakı amillərin təsiri ilə formalaşan özünəməxsus xarakteri ilə bağlıdır:

- Sürətlə dəyişən və yeni texnologiyalar, qloballaşma, qeyri-müəyyən perspektivlərlə xarakterizə olunan mühit. Bu biznes modellərini şərtləndirən parametrlərin müxtəlifliyi bank sektorunun müvafiq təhlilləri aparmasını çətinləşdirir.
- Əksər hallarda müxtəlif sektorlar arasındakı əməkdaşlığın nəticəsi olan biznes modelləri. Ancaq sektorda strategiyalar hələ də ayrı-ayrı sahələr (alt sektorlar) səviyyəsində həyata keçirilir və nəticədə birgə fəaliyyət imkanları məhdudlaşır, o cümlədən birgə fəaliyyətin birbaşa və dolayı müsbət təsirləri zəifləyir.
- Sektorun əsas iştirakçıları əksər hallarda innovativ biznes modelinə malik, ancaq maliyyə imkanları məhdud olan kiçik və orta miqyaslı müəssisələrdir³.

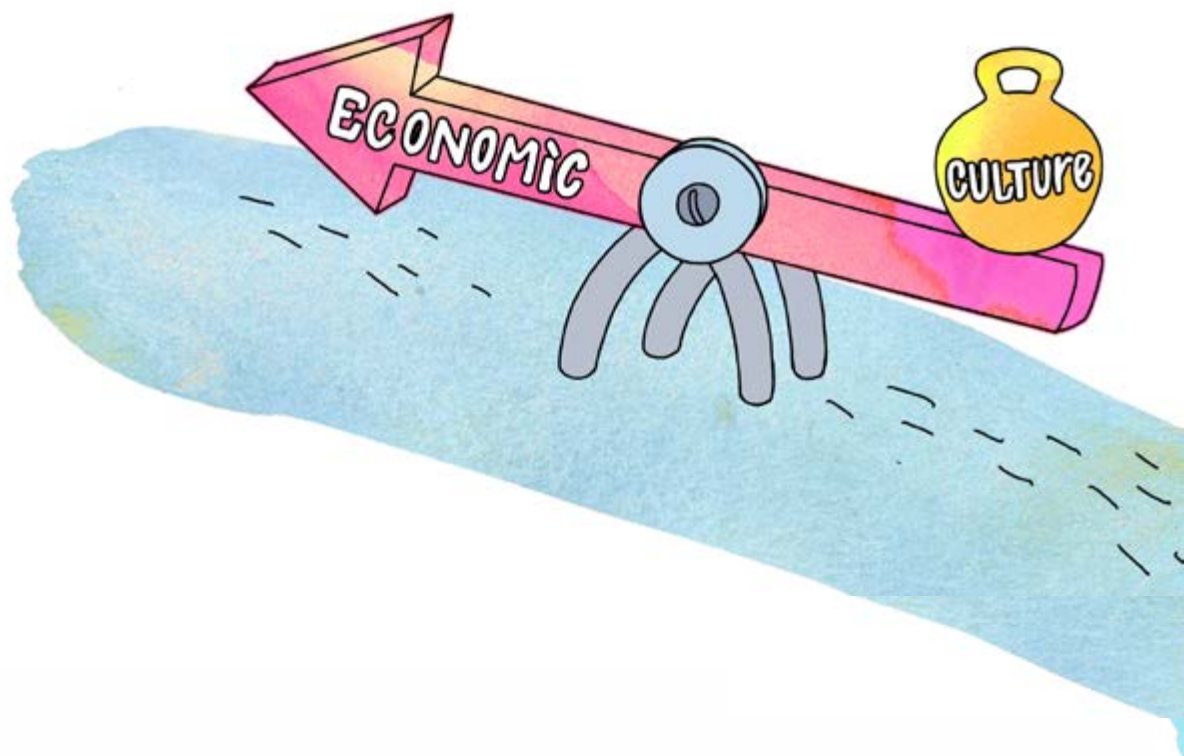
Bir başqa çətinlik də məlumatların toplanması ilə bağlıdır. Belə ki, YMS-lərin iqtisadiyyata təsirini dəqiq müəyyənləşdirməyə imkan verən faktiki məlumatları toplamaq çətin olur. Bu işə maliyyələşdirməni həyata keçirə biləcək tərəflərin YMS-lərin potensialını dərk etməsini daha da çətinləşdirir. "KEA" araşdırma və konsultasiya şirkətinin "Feasibility study on data collection and analysis in the cultural and creative sectors in the EU" (Avropa İttifaqında yaradıcılıq və mədəniyyət sahələri üzrə məlumatların toplanması və təhlilinin texniki-iqtisadi əsaslandırması") adlı hesabatında da qeyd edildiyi kimi, YMS--ə lazımi qiymət verilməməsinin səbəbi bu sektorun məhsullarının əksər hallarda layihə mahiyyətində olan, sektorlararası əməkdaşlığın nəticəsi olan, buna görə də rəsmi statistikaya daxil edilməyən əmtəələrə (layihələrə), rəqəmsal məhsullara (mobil telefonlar üçün proqram təminatları və musiqi, film və yaxud oyunlar kimi yaradıcılığa əsaslanan məzmunlar) əlavə edilməsi və ya yaradıcı insanlara, kiçik sahibkarlara aid edilməsidir. Bundan başqa, beynəlxalq təsnifləşdirmə kodları da YMS-lərin mahiyyətini, xarakterini, eyni zamanda onların innovasiyalarda, sosial kapitalın formalaşmasında, qeyri-maddi iqtisadiyyatdakı qeyri-müəyyən payını ifadə etməyə uyğun deyil⁴.

Yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrində fəaliyyət göstəricilərinin daha dəqiq ölçülməsi üçün yeni üsulların işlənilməsinə ehtiyac olsa da, siyasətçilər və bu sahə üçün məsuliyyət daşıyan hökumət orqanları qəbul edir ki, global bazarda rəqabət apara bilmək üçün YMS-i dəstəkləmək, yeni yaradıcı iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək tələb olunur. Qeyd etməyə dəyər ki, YMS-in inkişafına dəstək regional səviyyədə də təmin edilə bilər. YMS-lərin maliyyələşmə imkanlarının məhdud olmasını nəzərə alaraq Avropa Komissiyası Avropa İttifaqının həyata keçirdiyi "Creative Europe" (Yaradıcı Avropa) proqramı (2014-2020) çərçivəsində YMS üçün Zəmanət mexanizmi təklif etmiş, yaradıcılıq və mədəniyyət sənayələrini maliyyələşdirən vasitəçi maliyyə qurumlarının (məsələn bankların) vəsaitlərinin sığortalanması üçün 121 milyon avro ayırmışdır. Gözlənilir ki, həmin sığorta proqramı maliyyə vəsaitlərinin cəlb olunması baxımından "katalizator" rolu oynayacaq və 600 milyon avro məbləğində kreditlərin

3 PWC, *Creative industries Analysis of industry-specific framework conditions relevant for the development of world-class clusters*

4 KEA, *Feasibility study on data collection and analysis in the cultural and creative sectors in the EU*, http://www.keanet.eu/wp-content/uploads/CCS-Stats-Study_final-30092015.pdf?4f4eb7

verilməsi ilə nəticələnecekdir. Bundan başqa, yaradıcı və mədəniyyət sahələrində həyata keçirilən layihələr üzrə ehtiyacları daha yaxşı başa düşmələri və sektorun fəaliyyətinə daha yaxından cəlb olunmaları məqsədi ilə vasitəçi maliyyə qurumları üçün treninqlər təşkil ediləcək⁵.

5 https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/cross-sector/guarantee-facility_en

NÜMUNƏ 1

Yaradıcı Avstraliya — Yaradıcılıq və mədəniyyət sahələrinin dəstəklənməsi, inkişaf etdirilməsi üzrə milli strategiya

Kontekst

Avstraliya mədəniyyət sahəsində ilk rəsmi dövlət strategiyası olan «Yaradıcı ölkə» proqramının icrasına 1994-cü ildə başlamışdır. Həmin proqram üzrə hesabatda mədəniyyətin milli kimlik baxımından əhəmiyyəti ön plana çıxarılır və film, radio, kitabxana və s. kateqoriyalar da əlavə edilməklə «mədəniyyət» anlayışına daha geniş mənə verilir. Hesabatda həmçinin mədəni fəaliyyətin iqtisadi potensialına xüsusi əhəmiyyət verilir.

«Mədəniyyət siyasəti həm də iqtisadi siyasətdir. Mədəniyyət zənginlik yaradır. Ümumilikdə mədəniyyət sənayemizin illik gəliri təxminən 13 milyard dollar təşkil edir. Mədəniyyət fəaliyyəti həm də yeni iş yerləri yaradır. Mədəniyyətlə əlaqəli sahələrdə təxminən 336 000 avstraliyalı işləyir. Mədəniyyət dəyər yaratmaqla yanaşı innovasiyaların reallaşmasında, marketing və dizayn fəaliyyətində böyük rol oynayır. Mədəniyyət bir növ bütün sənayemizin fərqlənmə nişanıdır. Yeni iqtisadi reallıqlara uyğunlaşmaq bacarığımız əhəmiyyətli dərəcədə yaradıcılıq qabiliyyətimizin səviyyəsindən asılıdır. Mədəniyyət, öz-özlüyündə ixracat «əmtəəsi» olmaqla yanaşı, ixrac olunan digər əmtəələri müşayiət edən önəmli ünsürlərdən biridir. O, ölkəyə turist və tələbələri cəlb edir. Bir sözlə, mədəniyyət iqtisadi müvəffəqiyyətin rəhnidir⁶

Təxminən 20 il sonra - 2013-cü ildə, ictimaiyyətə «Yaradıcı Avstraliya» adlı yeni, federal səviyyəli strateji sənəd təqdim edildi. YMS-lə bağlı yenilənmiş strateji proqram əvvəlki sənədin müəyyənləşdirdiyi çərçivədən kənara çıxmasa da «Yaradıcı ölkə» proqramının Avstraliyada YMS-in inkişafında oynadığı rola layiqli qiymət verir.

Mən, «Yaradıcı Avstraliya» proqramını təsdiqləməklə ölkənin yaradıcı istehsalat sahəsində fəaliyyət göstərən hər kəsə göstərdiyim böyük etimadı ifadə edir. Bu insanların cəsarəti və təxəyyül gücü, daima və hər şeydə mükəmməlliyə can atması, yaradıcı ruhu, öz istedadları ilə yaratdıqlarını başqalarına hədiyyə etmək istəyi Avstraliya ictimaiyyətinə dərinə təsir etmiş, onun yüksəlişinin hərəkətverici qüvvəsi olmuşdur. Səmimi qəlbdən ümid edirəm ki, bu proqram onların növbəti dövrlərdə də səmərəli fəaliyyətlərini davam etdirmələrinə şərait yaradacaq, Avstraliyanın təqdirəlayiq, geniş əhatəli və artıq kamilləşmiş mədəniyyət sənayesinin ölkəmiz və dünya üçün ilham mənbəyi olaraq qalmasını təmin edəcəkdir.

— Culiya Qillard, Avstraliyanın keçmiş Baş naziri

Faktlar və Rəqəmlər

- 2006-cı ildən 2011-ci ilə qədər Avstraliyada yaradıcı əmək fəaliyyəti ilə məşğul olanların sayı 70 000 nəfər artaraq 531 000 nəfərə çatmışdır ki, bu da ölkə üzrə ümumi məşğulluq göstəricisinin 5.3%-inə bərabərdir.
- 2008-2009-cu illərdə YMS-in ölkə iqtisadiyyatındakı payı 90.19 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir. Bu, ölkə üzrə ümumi daxili məhsula təxminən 45.89 milyard ABŞ dollarının əlavə olunması mənasına gəlir.
- 2011-ci ildə YMS-də fəaliyyət göstərən təsərrüfat subyektlərinin sayı 123 000 təşkil etmişdir.
- «Yaradıcı Avstraliya» strategiyasında müxtəlif agentliklər, idarələr, dövlət orqanları, inzibati-ərazi vahidləri, yerli özünüidarəetmə orqanları, kommersiya və qeyri-kommersiya müəssisələri, təhsil müəssisələri ilə incəsənət ustaları, xeyriyyəçilər, müəllimlər və ictimai qruplar arasındakı tərəfdaşlıq münasibətlərinə çox böyük əhəmiyyət verilir.

Problem

"Yaradıcı Avstraliya" strategiyası çərçivəsində eyni dərəcədə əhəmiyyətli və bir-biri ilə əlaqəli olan beş məqsəd müəyyənləşdirilmişdir.

- Mədəniyyət sektorunun cəmiyyətin həyatına, ölkə əhalisinin rifah səviyyəsinin yüksəlməsinə və iqtisadiyyatın inkişafına təsir potensialının artırılması
- İnnovasiyaların dəstəklənməsi, yeni yaradıcı məzmunun işlənilib hazırlanması, biliklərin və yaradıcı sahələrin inkişaf etdirilməsi yolu ilə Avstraliyanın yaradıcı sektorunun rəqəmsal texnologiyalar dövrü olan XXI əsrdə də çiçəklənməsinə nail olmaq
- Materikdə və Torres boğazı adalarında yaşayaç aborigen əhalinin mədəniyyətinin Avstraliyanın mədəni simasını formalaşdıran əsas ünsür olaraq qəbul edilməsi və ön plana çıxarılması.
- Dövlət dəstəyinin Avstraliya mədəniyyətinin rəngarəngliyini əks etdirməsinə və harada yaşamasından, mənşəyindən, maddi imkanlarından asılı olmayaraq bütün ölkə vətəndaşlarının mədəni kimliyimizin formalaşmasında və ifadə olunmasında iştirakını təmin etməsinə nail olmaq
- Orijinal əsərlərin və ideyaların, o cümlədən Avstraliyaya aid bədii əsərlərin yaradıcısı olan incəsənət ustalarının fəaliyyətində mükəmməlliyin, eləcə də onların bu sahədə xüsusi rolunun dəstəklənməsi⁷.

Təqdirəlayiqdir ki, «Yaradıcı Avstraliyanın» təməlinə müxtəlif maraqlı tərəflərin bir-birindən asılılığı və bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsi barədə geniş təsəvvürə əsaslanan yanaşma tərzini dayanır. Belə ki, həmin strategiya məhz hökumət dəyişikliklərin reallaşmasını şərtləndirən təşəbbüskar tərəf olaraq müəyyənləşdirir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu yeni siyasət sənədi Avstraliya əhalisinin ən müxtəlif təbəqələri ilə aparılan geniş məsləhətləşmələrin nəticələri əsasında işlənilib hazırlanmışdır.

7 Creative Australia Report,
<http://creativeaustralia.arts.gov.au/assets/Creative-Australia-PDF-20130417.pdf>

Nəticələr və Təsirlər

Sektorlararası tərəfdaşlığın formalaşdırılması «Yaradıcı Avstraliya» siyasətinin reallaşdırıldığı strateji çərçivənin bünövrəsinə çevrilmişdir. Bütün səviyyələrdə, o cümlədən incəsənət ustaları ilə mədəniyyət sahəsində fəaliyyət göstərən təşkilatlar, təhsil qurumları ilə yaradıcılıq sahələri və sənayenin digər sektorları, donor təşkilatlarla təsərrüfat subyektləri və incəsənət təşkilatları arasında əməkdaşlıq təmin edilmişdir. Ümumi məqsəd uğrunda səylərin birləşdirilməsi və ortaq konsepsiyanın rəhbər tutulması bu istiqamətdə əldə edilən ilk nəticələrdən biri olmuş və aşağıda verilən istiqamətlərdə daha konkret xarakterə malik addımların atılmasına imkan vermişdir:

- Maliyyələşdirmənin və dəstəkləyici fəaliyyətin yenidən qurulması. İdarəetmə orqanı olan Avstraliya İncəsənət Şurasına incəsənət ustalarının və təşkilatlarının maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə investisiya qoyulması həvalə olunmuş, bu məqsədlə 75.3 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait ayrılmış, həmin vəsaitin paylaşdırılması konkret şəraitə və ehtiyaclarına daha uyğun şəkildə həyata keçirilmişdir.
- Avstraliya hökumətinin yaradıcı sahələrin inkişafı məqsədi ilə indiyədək reallaşdırdığı ən böyük layihə olan Yaradıcı Sahələrin İnnovasiya Mərkəzinin fəaliyyətinin dəstəklənməsi Yaradıcı Sahələrin İnnovasiya Mərkəzi 2009-cu ildən 2015-ci ilə qədər yaradıcı fəaliyyətlə məşğul olan 1500-dən artıq sahibkarlıq subyektinə onların konkret ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış işgüzar xidmətlər göstərmişdir.
- Rəqəmsal platformalar, o cümlədən rəqəmsal televiziya üçün ekran əsərlərinin istehsalı üçün Ekran əsərlərinin və oyunların yaradılması və reklamı üçün məsuliyyət daşıyan "Screen Australia" adlı Avstraliya federal hökumət orqanı üçün büdcədən 10 milyon ABŞ dolları, eyni zamanda, oyun proqramları hazırlayan müstəqil studiyalar tərəfindən rəqəmsal məzmunun yaradılmasının maliyyələşdirilməsi üçün Avstraliya İnteraktiv Oyunlar Fonduna 20 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsaitin ayrılması.
- Mədəniyyət sahəsində ixtisas hazırlığının artırılması, işgüzar fəaliyyətin gücləndirilməsi məqsədi ilə investisiyalar qoymaqla, incəsənət sahəsində investisiyaların və əməkdaşlığın artırılması məqsədi ilə şirkətlərlə, xeyriyyəçilərlə birlikdə işləyərək, eləcə də mikro-kreditlərin verilməsi və paritetli nisbətlərdə maliyyələşdirmənin həyata keçirilməsi yolu ilə incəsənətin özəl sektor tərəfindən dəstəklənməsi ənənələrinin inkişaf etdirilməsi, tərəfdaşlıq potensialının artırılması və sektorun uzunmüddətli perspektivdə inkişafı üçün yeni təsis edilmiş "Creative Partnership Australia" (Avstraliya Yaradıcı Əməkdaşlıq Təşkilatı) adlı hökumət təşkilatı.
- İncəsənət və mədəniyyət sahəsində birgə fəaliyyətin dəstəklənməsi, bu sahədə əməkdaşlığın davam etdirilməsi prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə Avstraliya Yerli Hakimiyyət Assosiasiyası ilə federal Avstraliya hökuməti, ştatların və digər inzibati-ərazi vahidlərinin hökumətləri arasında Milli İncəsənət və Mədəniyyət Sazişinin işlənilib hazırlanması, həyata keçirilməsi
- Yaradıcı insanların incəsənət sahəsində, yaradıcı sahələrdə karyerasına yardım etmək məqsədi ilə hazırlanmış Çərçivə fəaliyyət planının reallaşması üçün 20.8 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsaitin ayrılması. Həmin məbləğə

daxildir: məzun olmağa hazırlaşan və istehsalat təcrübəsi keçməkdə olan tələbələrin öz bizneslərini quraraq inkişaf etdirə bilmələri üçün ArtStart kimi tanınmış ixtisas hazırlığı proqramlarına və təşkilatlarına ayrılan 9.7 milyon ABŞ dolları; iş axtaranlara, orta məktəb məzunlarına və orta məktəbdən atılmaq riski olan tələbələrə incəsənət sahəsində ixtisas qazanmaları üçün kömək məqsədi güdən ArtsReady proqramına ayrılan 3.4 milyon ABŞ dolları; təhsil müəssisələrinin və əhalinin digər təbəqələrinin istedadlı nümayəndələrinin təşviq edilməsi, dəstəklənməsi və layiqincə qiymətləndirilməsi məqsədini güdən Gənc Yaradıcı Ulduzlar Proqramına ayrılan 8.1 milyon ABŞ dolları.

- Rəqəmsal mühitdə əqli mülkiyyət hüquqları ilə bağlı məsələlərin Hüquqi İslahatlar üzrə Avstraliya Komissiyası vasitəsi ilə lazımi qaydada tənzimlənməsinin təmin edilməsi.

NÜMUNƏ 2

“SEE” platforması - Siyasət, İnnovasiya və Dizayn

Kontekst

Avropa Təcrübə Mübadiləsi Platforması (Sharing Experience Europe Platform («SEE» Platforması)) 2005-ci ildə fəaliyyətə başlamışdır və ilk iki il (2005-2007) ərzində SEE Dizayn layihəsi» adı altında, sonralar Avropa Komissiyasının reallaşdırdığı Avropa Dizayn və İnnovasiya Təşəbbüsünün bir hissəsi olaraq fəaliyyətini davam etdirmişdir (2012-2015). Avropa Komissiyası Avropa Dizayn və İnnovasiya Təşəbbüsü vasitəsi ilə Avropa İttifaqına üzv bütün ölkələrdə dövlət siyasətində və şirkətlərin strategiyalarında reallaşdırılan və istifadəçinin ön plana çıxarıldığı innovasiyalara dizayn ünsürünü də əlavə etmək məqsədini güdür. Hal-hazırda «SEE» platforması yerli, regional və milli səviyyədə yürüdülmən siyasətə yeni düşüncə tərzini aşılamaq, qabaqcıl təcrübə nümunələrinin, eləcə də dizayn və innovasiyaları yayılmasını təmin etmək üçün öz aralarında bilik və təcrübə mübadiləsini həyata keçirən 11 dizayn təşkilatından ibarət şəbəkə şəklində fəaliyyət göstərir. Həmin tərəfdaş təşkilatlar Böyük Britaniya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İrlandiya, İtaliya, Polşa, Sloveniya və İspaniyanı təmsil edir⁸.

Faktlar və Rəqəmlər

- Avropada müvafiq ixtisas üzrə təhsil almış 410 000 peşəkar dizayner fəaliyyət göstərir və onların illik ümumi gəliri 36 milyard ABŞ dollarına bərabərdir.
- Dizayn satışın həcmi artırır. Dizayn sahəsinə qoyulan hər 1 funt sterlinq şirkətlərin gəlirin 20 funt sterlinq artırır.
- Dizayn ilə gəlir arasında birbaşa əlaqə mövcuddur: Dizayn sahəsinə qoyulan hər 1 funt sterlinq şirkətlərin əməliyyat gəlirlərini 20 funt sterlinq artırır.
- Dizayn ixracata təkan verir: Dizayn sahəsinə qoyulan hər 1 funt sterlinq şirkətlərin ixracatının həcmi 5 funt sterlinq artırır⁹.
- 2015-ci ilə aid məlumata görə, son iki il ərzində Böyük Britaniyanın dizayn sektorunda işlə təmin olunanların sayı 17.7% (27700 yeni iş yeri), əlavə dəyərin ümumi məbləği isə 23.8% artmışdır ki, bu da ümumilikdə ölkə iqtisadiyyatının artım tempi (4.2%) ilə müqayisədə çox yüksək göstəricidir.
- 2015-ci ildə Böyük Britaniyada xarici ölkələrə göstərilən dizayn xidmətlərinin (dizayn ixracatının) dəyəri 190 milyon funt sterlinq keçmişdir (bu, 2011-ci il üzrə göstəricidən 59 milyon funt sterlinq çoxdur).
- Fəaliyyət strategiyalarına dizayn fəaliyyətini daxil etmiş şirkətlər: Avstriya - 9%, Danimarka - 23%, Estoniya - 7%, Fransa - 15%, İrlandiya - 15%, İsveç - 22%.
- 2014-cü ildə Avropa İttifaqının növbəti üzv ölkələrinin ən məşhur 38 dizayn məktəbində 20 000-dən çox tələbə təhsil almışdır: İtaliya (9), Fransa (5), Hollandiya (4), Danimarka (3), Portuqaliya (3), İsveç (3), Böyük Britaniya (3), Almaniya (2), İspaniya (2), Belçika (1), Çexiya (1), Finlandiya (1), Sloveniya (1).

8 SEE Platform <http://www.seeplatform.eu/aboutsee>

9 Design Council, Design Deliver for Business <http://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/DesignDelivers%20for%20Business%20briefing.pdf>

Problem

Dizayn sadəcə əşyaların xarici görünüşü ilə məhdudlaşmayıb onların necə işlədiyi ilə də əlaqəlidir. Avropa təcrübəsi göstərir ki, dizayn dəyər yaradır, rəqabət qabiliyyətini artırır, rifah səviyyəsinin yüksəldir və iqtisadi inkişafı sürətləndirir¹⁰. "SEE" platformasının məqsədi dizayn və innovasiyaları həyata keçirən tərəflər arasında qabaqcıl təcrübə nümunələrinin mübadiləsi yolu ilə Avropada həyata keçirilən innovasiya strategiyalarına dizayn fəaliyyətinin də inteqrasiya olunmasıdır. Bununla əlaqədar olaraq iki əsas hədəf müəyyənləşdirilmişdir:

- Avropa ölkələrinin hökumət orqanları ilə birgə işləmək, dizayn strategiyalarının və proqramlarının işlənilib hazırlanmasında, həyata keçirilməsində və nəzarət altında saxlanmasında onlara yardım etmək.
- daha geniş kütlələri dizayn prosesinin kiçik şirkətlərdə innovasiyalar üçün əlverişli şərait formalaşdırdığına və məhsullar, xidmətlər, cəmiyyət, dövlət sektoru ilə əlaqədar innovativ həll variantlarının işlənilib hazırlanmasına imkan yaratdığına inandırmaq.

Platforma 2020-ci ilə qədər dizayn fəaliyyətinin əhəmiyyətinin bütün Avropa İttifaqında innovasiya strategiyalarının ayrılmaz hissəsi olaraq qəbul edilməsinə, bilinməsinə və tanılmasına nail olmağı planlaşdır.

— Peter Droll - Avropa Komissiyasının Tədqiqat və İnnovasiyalar Departamentinin əməkdaşı

Nəticələr və Təsirlər

Platforma bu vaxta qədər "Dizayn Siyasəti", "Dizayn fəaliyyətinin dəstəklənməsi", "Xidmətlərin dizaynı", "Sosial dizayn" və "Dizayn fəaliyyətinin idarə olunması" kimi mövzularda 800-dən çox dövlət rəsmisinin iştirak etdiyi seminarlar təşkil etmişdir. Hökumət nümayəndələrinin "SEE" platforması tərəfindən təşkil edilmiş seminarlarda iştirakı, platformanın tərəfdaşlarının prosesə cəlb edilməsi və platforma tərəfindən aparılan tədqiqatların nəticələrinin hökumət səviyyəsində nəzərə alınması nəticəsində bu gün dizayn fəaliyyəti Danimarka, Estoniya, Finlandiya və Yunanıstanda ölkə səviyyəli və Uels (Böyük Britaniya), Cənubi Bogemiya (Çexiya), Kopenhagen metropoliyası (Danimarka), Mərkəzi Finlandiya, Mərkəzi Makedoniya (Yunanistan), Lyublyana metropoliyası (Sloveniya), Maolopolskiye və Sileziya (Polşa) kimi ərazilərdə isə regional səviyyəli siyasətin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Bu 17 ərazidə həyata keçirilən siyasətə təsiri ilə yanaşı, "SEE" platformasının fəaliyyəti nəticəsində 40 yeni, dizaynla əlaqəli proqram işlənilib hazırlanmış, həyata keçirilmişdir. Bu yeniliklər dizayn proqramlarına qoyulan investisiyaların ümumi məbləğində 6.2 milyon avro həcmində artımla nəticələnmişdir.

- Dizayn Siyasəti, şirkətlərin dizayn fəaliyyətinin dəstəklənməsi, xidmətlərdə innovasiyalar, sosial innovasiya və təhsil sektoru ilə sənaye sektoru arasında əməkdaşlıq mövzularında dövlət rəsmilərinin və proqram menecerlərinin iştirak etdiyi **80 seminar** təşkil etmişdir.

- Dizayn Siyasəti, şirkətlərin dizayn fəaliyyətinin dəstəklənməsi, xidmətlərdə innovasiyalar, sosial innovasiya və təhsil sektoru ilə sənayə sektoru arasında əməkdaşlıq mövzuları üzrə tövsiyələrə yer verilmiş **5 kitabça**.
- Avropa ərazisində həyata keçirilən dizayn strategiyaları və proqramlarında müşahidə olunan cari və formalaşmaqda olan tendensiyaların təhlili üçün **3 "Dizayn siyasəti monitoru"** (Design Policy Monitor) (illik).
- Dizayn fəaliyyətinin innovasiya dairələrində daha yaxşı dərk olunmasını təmin etmək üçün innovasiya şəbəkələrinin toplantılarında **60 təqdimat**.
- Regionlar arasında qəbaqcıl təcrübənin mübadiləsini təmin etmək məqsədi ilə dizayn və innovasiya strategiyalarına, proqramlarına aid **44 qəbaqcıl təcrübə nümunəsinin təhlili**.
- Bütün dünya ölkələri üzrə tədqiqatlar haqqında məlumatları, praktikadan nümunələri, həyata keçirilən strategiyalar üzrə yenilənmiş məlumatları və məlumat mənbələri ehtiva edən **6 bülleten**¹¹.

Xülasə

«Yaradıcı Avstraliya» proqramını müxtəlif sektorları təmsil edən başlıca iştirakçı tərəflərin başa düşə və rəhbər tuta biləcəyi ortaq konsepsiya hazırlamaqla yaradıcılıq və mədəniyyət sahələri üzrə strategiyanın necə işlənib hazırlanacağını göstərən müsbət nümunələrdən biridir. Avstraliya hökuməti başlıca sektorlarda, təhsil sistemində aparılan islahatlar aparmaqla və incəsənət, mədəniyyət infrastrukturunun inkişafı üçün investisiyaların proqramını davam etdirməklə «Yaradıcı Avstraliya» proqramının həyata keçirilməsi üçün əlverişli zəmin hazırlamışdır. «Yaradıcı Avstraliya» proqramı üzrə aparılan məsləhətləşmələr zamanı müəyyənləşdirilmiş strateji hədəflərə uyğun olaraq son dərəcə önəmli investisiyalar həyata keçirilmişdir. Belə mürəkkəb və geniş əhatəli prosesin layihələndirilməsi onun reallaşdırılması qədər vacibdir. Eyni zamanda nəzərə almaq lazımdır ki, Avstraliya hökuməti mədəniyyətin hökumət tərəfindən yaradılmadığını, hökumətin rolunun onun inkişafı üçün şərait yaratmaqdan ibarət olduğunu birmənalı olaraq ifadə etmişdir. Mədəniyyəti cəmiyyət yaradır. «Yaradıcı Avstraliya» proqramının Avstraliya hökuməti tərəfindən işlənib hazırlanması və reallaşdırılması dövlət siyasətinin formalaşmasında dizayn fəaliyyətinə verilən əhəmiyyəti mükəmməl əks etdirən nümunə hesab oluna bilər. Bu prizmadan baxdıqda «SEE» platformasının fəaliyyətini daha yaxşı başa düşmək mümkündür. «SEE» platformasının fəaliyyət məqsədi sadəcə əmtələrin deyil, proseslərin də dizaynını ön plana çıxarmaqdır. Bu yanaşma tərzini Avropa Komissiyası tərəfindən qəbul edilmiş və onun 2013-cü ilə aid olan «Dizayna əsaslanan innovasiyalarla bağlı fəaliyyət planı» adlı strateji sənədində öz əksini tapmışdır. Həmin sənəddə qeyd edilir:

„Elmi-texniki tədqiqatlar kimi dizayndan da iqtisadiyyatın bütün sektorlarında həyata keçirilən və istifadəçinin ön plana çıxarıldığı, bazar mexanizmlərinə əsaslanan innovasiya siyasətinin bir vasitəsi olaraq istifadə edilməsi Avropanın rəqabət qabiliyyətini artırma bilər”

— Avropa Komissiyası, "Dizayna əsaslanan innovasiyalarla bağlı fəaliyyət planı"

Tövsyyələr

- Yaradıcılıq və mədəniyyət sahələri (YMS) üçün strateji proqramların işlənilib hazırlanması və tətbiqi üçün hökumət orqanlarının, dövlət rəsmilərinin uzunmüddətli perspektivdə dəstəyi, eləcə də infrastruktur və maliyyə dəstəyi zəruridir.
- YMS əsaslı strategiyalar inteqral yanaşma və sektorlararası asılılıqların, qarşılıqlı əlaqələrin yaxşı dərk olunmasını tələb edir.
- YMS-lərin əksəriyyətinin fəaliyyətinin hərəkətverici qüvvəsi innovasiyalardır. Onların fəaliyyəti çox vaxt müxtəlif sektorların kəsişdiyi sahələrdə baş verir və buna görə də onların fəaliyyətini xarakterizə edən göstəriciləri dəqiq müəyyənləşdirmək mümkün olmur. Bu özünəməxsus cəhətlər və ehtiyaclar hökumət orqanları, dövlət rəsmiləri tərəfindən nəzərə alınmalıdır.
- YMS-lərin iqtisadi inkişafa təsirini dəqiq müəyyənləşdirilməsi üçün faktlara əsaslanan yanaşma tərzinə üstünlük verilməli, buna görə də onların fəaliyyət göstəricilərinin ölçülməsi üçün ən müasir üsullardan istifadə olunmalıdır.
- Strategiyaların işlənilib hazırlanması prosesi onların tətbiqi qədər əhəmiyyətli mərhələdir.

Əlavə Resurslar

PWC, Yaradıcı sahələr: Konkret sahələr üzrə dünya standartları səviyyəsində klasterlərin inkişafı üçün zəruri şərtlərin təhlili

http://www.emergingindustries.eu/Upload/CMS/Docs/Creative_industries_FCs.pdf

KEA, Avropa İttifaqında yaradıcılıq və mədəniyyət sahələri üzrə məlumatların toplanması və təhlilinin texniki-iqtisadi əsaslandırması

http://www.keanet.eu/wp-content/uploads/CCS-Stats-Study_final-30092015.pdf?4f4eb7

Avstraliyanın “Yaradıcı ölkə” strategiyası haqqında hesabat

<http://pandora.nla.gov.au/pan/21336/20031011-0000/www.nla.gov.au/creative.nation/contents.html>

“Yaradıcı Avstryaliya” strategiyası haqqında hesabat

<http://creativeaustralia.arts.gov.au/assets/Creative-Australia-PDF-20130417.pdf>

"SEE" platforması

<http://www.seeplatform.eu/aboutsee>

Dizayn şurası, “Design delivers for business” (Dizayn biznes üçün fayda yaradır) bizim kommertiya şirkətləri üçün nəzərdə tutulan “Dizayn liderliyi proqramımız” üzrə əldə edilən real nəticələr haqqında hesabatdır

<http://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/DesignDelivers%20for%20Business%20briefing.pdf>

Design Policy Monitor 2015 (Dizayn siyasəti monitoru - 2015)

<http://www.seeplatform.eu/docs/SEE%20DPM%202015%20Jan.pdf>

Avropada dizayna əsaslanan innovasiyalarla bağlı fəaliyyətin planı

<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/13203/attachments/1/translations>